

Maqam and Rhythm Analysis in Folk Songs in Hijaz Maqam Compiled from Şanlıurfa Province

Şanlıurfa İlinde Derlenmiş Hicaz Makamındaki Türkülerde Makam ve Usul Analizi

Şafak CEYLAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Van, Türkiye

ABSTRACT

This study focuses on the hijaz works belonging to Şanlıurfa Province that are recorded in the 'TRT Repertoire'. The main reason for prioritizing the TRT repertoire is that, as in other oral traditions, improvisation is common in folk music performances, and the performance differs due to decorations and the performer's unique attitude. Therefore, institutional and written objective data regarding the folk songs subject to analysis were used as the main source. There are a total of forty-nine works from the province of Şanlıurfa in the repertoire. Twelve of these were determined to be in the hicaz maqam, and these works were examined individually, based on their musical material, rather than their regional differences. In this regard, descriptive content analysis method was used. The main purpose of using the descriptive content analysis method is to classify the folk songs in question, summarize their content and determine their main themes. In classifying the folk songs, the musical material, the characteristics of the maqam, its course, transitions and stops, and its procedural and rhythmic features were taken into consideration. Thus, it was possible to make a classification by revealing the similarities and differences of the works. As a result of the research, it was determined that special flavors were used in the folk songs in question, and that the folk songs were especially in the sofyan style, but also included syncopated rhythms. It is anticipated that the research will contribute to the planned studies on classification of written repertoires.

Keywords: Turkish folk music, Hijaz maqam, Şanlıurfa, TRT repertoire

Öz

Bu çalışma Şanlıurfa İline ait hicaz eserlerden 'TRT Repertuarı'na kaydedilmiş olanlara odaklanmaktadır. TRT repertuarını öncelimenin temel sebebi, diğer sözlü geleneklerde olduğu üzere halk müziği icralarında doğaçlamanın yaygın olması, performansın süslemeler ve icracının şahsına münhasır tavrı dolayısıyla farklılık göstermesidir. Dolayısıyla analize konu olan türkülerde dair kurumsal ve yazılı nesnel veriler temel kaynak olarak kullanılmıştır. Repertuarda, Şanlıurfa iline ait toplamda kırk dokuz eser bulunmaktadır. Bunlardan on iki tanesinin, hicaz makamında olduğu tespit edilmiş ve bu eserler, yöresel farklılıklarından ziyade, müstakil olarak, müzik malzemesine yönelik bir incelenmeye tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi yönteminin kullanılmasındaki temel amaç söz konusu türkülerini sınıflandırmak, içeriklerini özetlemek ve ana temalarını belirlemektir. Türkülerini sınıflandırmada müzik malzemesi, makamın özellikleri, seyri, geçkileri ve durak yerleri, usul ve ritmik özellikleri göz önüne alınmıştır. Böylece eserlerin benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarılarak bir sınıflandırma yapmak mümkün olmuştur. Araştırmanın sonucunda söz konusu türkülerde özel çeşnilerin kullanıldığı, türkülerin özellikle sofyan usulünde olduğu aynı zamanda aksak usullerin de yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırmanın yazılı repertuarlar üzerinde sınıflandırmaya yönelik yapılması planlanan çalışmalara katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk halk müziği, Hicaz makamı, Şanlıurfa, TRT repertuarı

Geliş Tarihi/Received 04.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted 24.07.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 23.09.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
E-mail:

Cite this article: Ceylan, Ş. (2024).
Maqam and Rhythm Analysis in Folk
Songs in Hijaz Maqam Compiled from
Şanlıurfa Province. *Ayalgu
Interdisciplinary Turkish Music Research
Journal*, 2, 10-29. doi:
10.5281/zenodo.13829511

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Giriş

Müziğin temelini oluşturan insanın içsel müzik dürtüsünün zamanla çeşitli enstrümanlar aracılığıyla dışa yansımaları süreci, insanlık tarihi boyunca devam etmiş ve günümüze kadar gelişmiştir. İnsanlar, temel ihtiyaçlarını karşılamak için icatlar yapmış, düşünmüş ve müziğin yanı sıra diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak için çözümler bulmuştur.

Bu bağlamda müziğin birçok tanımı ortaya çıkmıştır. Ülkemizde Uçan (2000), müziği "*Sanat olarak müzik, sesleri estetik bir yapıda birleştirme sürecidir. Bağlama ve seslendirme bu sürecin iki temel unsurudur. Doğaçalama ise bu iki temel unsurdan oluşan bir kesişimdir*" şeklinde tanımlamaktadır.

Halk müziği ise müziğin önemli bir alt bileşeni olarak kabul edilir ve çeşitli araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Alman müzik bilimci Hugo Reiman, halk müziğini üç farklı şekilde tanımlamıştır:

1. Ezgi ve sözleri anonim bir yapıda olanlar, yani yaratıcıları belli olmayanlar.
2. Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan olaylar karşısında halk tarafından benimsenmiş ve halk ezgisi niteliği kazanmış ürünler.
3. Halk dilinden doğmuş, ezgisel ve uyumsal yapısı kolayca anlaşılabilir, belleğe hızla yerleşen ve bu nedenle popüler bir özelliğe sahip olan ezgiler.

Fransız halk müziği uzmanı Michell Benet ise halk müziğini "*halk tarafından benimsenen ve sözlü gelenek biçiminde kulaktan kulağa yayılan ezgiler*" olarak tanımlamaktadır (Akt. Yıldızkaya, 2006, s.12).

Nacakcı (2007, s.5) tarafından yapılan tanıma göre, Türk halk müziği, Türk halkının tarihi süreç içinde biriktirdiği yaşam deneyimlerinin duygu ve düşüncelerini kuralla bağlı olmaksızın şekillenen ezgiler olarak ortaya çıkmıştır. Bu tanımlamada Türk halk müziği, Türk halkının zengin yaşamının bir ürünü olarak değerlendirilmektedir.

Türk halk müziğinin derin bir tarihi olduğu düşünüldüğünde, üretilen eserlerin notaya alınarak sistematik bir şekilde sınıflandırma ihtiyacı, ancak cumhuriyetin ilanından sonra ortaya çıkmıştır. Halk müziği eserlerinin belirli kurallara dayanmaması ve ezgileri yaratan kişilerin genellikle müzik eğitimi almamış olmaları gibi faktörler göz önüne alındığında, bazı eserlerin sınıflandırma açısından nadir özelliklere sahip olduğu görülmektedir (Nacakcı, 2010). Nitekim Türkiye'nin Güneydoğusunda bulunan ve tarihi 9 bin yıl öncesine dayanan Şanlıurfa ili de müzik kültürü açısından oldukça zengindir. Bu tarihî derinlik, şehri kutsal bir mekân haline getirmiştir. Şanlıurfa'nın tarihi dokusu müze niteliğindeki yapılarıyla ziyaretçilere görsel bir şölen sunmaktadır. Harran, Şanlıurfa'nın önemli bir ilçesidir ve 4000 yıl öncesine uzanan bir geçmişi vardır. Harran, kendine özgü mimarisi ve yapılarıyla bu tarihi atmosferi günümüze taşımaktadır. Aynı zamanda Atatürk Barajı'nın suladığı Harran Ovası, verimli toprakları ve bereketli tarımıyla bilinir. Bu ova, bolluk ve bereketin simgesi haline gelmiştir. Şanlıurfa'nın tarihi ve doğal güzellikleri, ziyaretçilere hem geçmişe dönük bir yolculuk hem de görsel bir şölen sunmaktadır. Şehir, kültürel ve tarihi mirasıyla önemli bir turistik destinasyon olup ziyaretçilere benzersiz bir deneyim sunmaktadır (www.urfaflash.com). Şanlıurfa'nın köklü tarihi ve zengin kültürel dokusu müziğe de büyük etki yapmıştır. Şanlıurfa halkının yaşamında müziğin önemli bir yeri vardır ve bu müzikal miras, geçmişten günümüze kadar sürdürülmüştür.

Şanlıurfa'nın tarihi ve kültürel zenginlikleri, halk müziğinin doğmasında ve gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır. Şehirdeki çeşitli etnik ve kültürel unsurların bir araya gelmesi, müzikal çeşitliliği artırmış ve farklı müzik tarzlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Halk müziği, Şanlıurfa'nın geleneksel düğün, eğlence ve sosyal etkinliklerinde önemli bir yer tutar. Halk ezgileri, geçmişten günümüze aktarılan hikayeleri, duyguları ve toplumun yaşam tarzını yansıtan bir araç olarak kullanılmıştır.

Bu ezgiler, Şanlıurfa'nın tarihine, doğasına ve insanlarına dair bir zenginlik sunmaktadır. Şanlıurfalılar için müzik, bölgede dikkat çeken önemli bir yaşam biçimidir. Düğünlerden kına ve esbap gecelerine, bayram kutlamalarından sıra gecelerine ve cenazelere kadar, müzik her zaman ve her yerde yer alır. Bu törenlerde belirli gruplar bulunur ve günün anlamına göre müzik icra ederler. Eğlence toplantılarında şarkılar, türküler, hoyratlar ve gazeller söylenirken, mevlit ve tasavvuf toplantılarında ise mevlitler, ilahiler, hoyratlar ve gazeller okunur. Ancak, bu icralar rastgele değil, belirli kurallar içerisinde gerçekleşir. Bu kuralların başında makam geleneği gelir. Şanlıurfa müziğinde, "Sıra Gecesi" veya "Sıra Gezmesi" adı verilen toplantılarda büyük bir öneme sahiptir. (Eroğlu,2017,s.522-523).

Şanlıurfa'nın müzikal mirası, makam yapıları, ritmik özellikleri ve söyleyiş tarzlarıyla diğer bölgelerden ayrılmaktadır. Halk müziği, genellikle yerel enstrümanlarla icra edilir ve bu enstrümanlar da bölgenin kültürel mirasının bir parçasıdır.

Sonuç olarak, Şanlıurfa'nın tarihi zenginlikleri, kültürel dokusu ve köklü geçmişi müziğe derin bir şekilde yansımıştır. Şanlıurfa halkının müziği, geçmişin izlerini taşıyan ve zengin bir kültürel mirası yansıtan önemli bir unsurdur.

Kürkçüoğlu ve Akbıyık, Şanlıurfa halk müziğinin Türk halk müziği içinde seçkin bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu müziğin, ezgi yapısı, söz zenginliği, eser sayısı ve kaliteli icrasıyla öne çıktığını belirtmektedirler. Şanlıurfa'da müzik kültürünün önemli bir parçası olan "sıra geceleri" ve "yatı gecelerinin özel bir rolü olduğunu vurgulamaktadırlar.

"Sıra gecelerinde evlerde toplanan gruplar arasında müzik enstrümanları ve okuyucular bulunmaktadır. Bu gecelerde, makam geleneğiyle sistemli müzik icra edilir ve gençler müzik bilgisini ve terbiyesini bu ortamlarda edinirler. "Yatı geceleri" ise birkaç gün süren dağlara yapılan gezi ve konaklamaları ifade etmektedir.

Şanlıurfa halk müziği ürünlerinin sanat değeri yüksek olduğu ve insanı derinden etkileyen içli ve duygulu eserlerden oluştuğu belirtilmektedir. Bu müzik, türküler, hoyratlar ve gazeller aracılığıyla duyguları, düşünceleri, sevgiyi, ıstırapı, mutluluğu ve diğer hayat özelliklerini incelikle işlemektedir. Bu nedenle, Şanlıurfa halk müziği, müzik camiası ve geniş kitleler tarafından sevilen ve keyifle dinlenen bir müzik türü olarak tanımlanmaktadır. Şanlıurfa iline dair tüm bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın temel amacı Şanlıurfa'nın zengin kültürel mirası arasında önemli bir yer tutan hicaz makamındaki halk ezgilerinin ritmik yapısını ve makam özelliklerini incelenmek ve karşılaştırmaktır. Bu amaçla yapılan analizlerle Şanlıurfa iline ait sınıflandırılmış bir repertuar oluşturulması hedeflenmektedir. Araştırmanın doğrultusunda, Şanlıurfa halk ezgilerinde hicaz makam ve ezgilerdeki ritmik yapılar nelerdir? temel problem cümlesinin yanı sıra Şanlıurfa halk ezgilerinin hicaz makamı yapıları ve Şanlıurfa halk ezgilerinin ritmik yapıları incelenmiştir.

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, belirli bir konuyu inceleyen çalışmaların sistematik bir şekilde ele alınması ve içeriklerinin tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini sağlar. Bu yöntem, yayınlanmış veya yayınlanmamış çalışmaların tespit edilerek incelenmesini ve araştırma sonuçlarının özetlenmesini içerir.

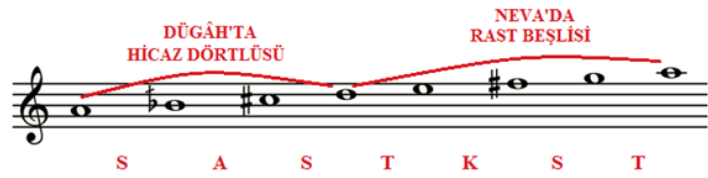
Betimsel içerik analizi, literatürdeki çalışmaların toplanması, sınıflandırılması, içeriklerinin özetlenmesi ve ana temaların belirlenmesi gibi adımları içerir. Bu analiz yöntemi, bir konu hakkında mevcut bilgilerin genel bir bakışını sunmayı amaçlar ve eğilimleri, yaygın bulguları ve araştırma sonuçlarını açıklar.

Kaynaklarda belirtilen Jayarajah, Saat ve Rauf (2014), Lin, Lin ve Tsai (2014) ve Suri ve Clarke (2009) gibi araştırmacılar, betimsel içerik analizinin kullanımını destekleyen çalışmalara atıfta bulunmaktadır. Bu yöntem, bilimsel araştırmalarda geniş bir alanda kullanılan etkili bir yöntemdir ve bu çalışmada Şanlıurfa halk müziği üzerine yapılan araştırmanın bir parçası olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada betimsel içerik analizinin kullanılmasının temel sebebi söz konusu türkülerini sınıflandırmak, içeriklerini özetlemek ve ana temalarının belirlemektir. Bu doğrultuda çalışmanın evreni, kurumsal ve yazılı nesnel verileri üzerinden bir analiz yapabilmek adına TRT Türk halk müziği Repertuarındaki Şanlıurfa türküleridir. Araştırmada analiz için evrenin tamamı olan 12 halk ezgisi incelenmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında, TRT Türk halk müziği Repertuarındaki Şanlıurfa iline ait hicaz makamındaki ezgiler tek tek

taranmıştır. Ardından, belirlenen 12 halk ezgisi seçilerek makam ve ritmik yapı açısından içerik analizi yapılmıştır. Bu analiz aşamasında her bir ezgi incelenmiş, makamsal özellikleri belirlenmiş ve ritmik yapıları bulunmuştur.

Bulgular

Araştırmada doğru bir analiz yapmak için öncelikle hicaz makamını tanımak önem arz etmektedir. Hicaz makamı, nitelik olarak basit(temel)bir makamdır. Seyir yapısı inici ve çıkıcı özellikte olup, karar perdesi düğah perdesidir. Dizisi yerinde hicaz 4'lüsüne neva perdesinde rast 5'lisi eklenmesiyle oluşur. Güçlüsü neva perdesidir ve dik kürdi, nim hicaz ve eviç perdeleri donanıma yazılır. Seyre güçlü perdesi civarında başlanıp neva perdesi üzerinde rastlı yarım karar gösterilir ve gerekli perdelerdeki asma kalışlar yapıp yedenli yada yedensiz kararda durulur(Gerçek,2023,s.90). Türk halk müziği repertuarında genellikle dik kürdi, nim hicaz ve eviç perdeleri donanımda görülmektedir.

Araştırmada, “Şanlıurfa halk ezgilerinde hicaz makam ve ezgilerdeki ritmik yapılar nelerdir?” sorusuna yönelik elde edilen veriler Tablo 1 de verilmiştir. Tablo 2 de ise “Şanlıurfa halk ezgilerinin ritmik yapıları ve dağılımları” verilmiştir.

Tablo 1. Şanlıurfa Hicaz Makamı Halk Ezgileri İçerik Analizi

No	Ezgi Adı	Yöresi	Ritmik Yapı	Makam
1	Alaydım Elin Şanlıurfa Elime		4/4	Hicaz
2	Arzuhal için Şanlıurfa Sultana Geldim		10/8	Hicaz
3	Aşkınla bu Şanlıurfa Uşakı Viraneye Dönderdin		10/8	Hicaz
4	Bağda Güller Şanlıurfa Açıyor		4/4	Hicaz
5	Ben Bir Yakup Şanlıurfa İdim Kendi Halımda		4/4	Hicaz
6	Bülbülün Göğsü Şanlıurfa Al Olur		4/4	Hicaz

7	Dağıdır Dağıdır	Yar	Şanlıurfa	12/8	Hicaz
8	El Zanneder Ben Deliyem		Şanlıurfa	9/8	Hicaz
9	Garip Bir Kuştü Gönlüm		Şanlıurfa	4/4	Hicaz
10	Geceler Oldu	Yarım	Şanlıurfa	4/4	Hicaz
11	Getirin Hako' yu		Şanlıurfa	12/8	Hicaz
12	Harman Sürseler	Yeri	Şanlıurfa	10/8	Hicaz

Tablo 2. Şanlıurfa halk ezgilerinin ritmik yapıları ve dağılımları

Tablo 1

Ritmik Yapı	%
4/4 Sofyan Usulü(2+2)	49.8
9/8 Aksak Usulü (2+2+2+3)	8.3
10/8 Aksak Semai Usulü (3+2+2+3)	16.6
10/8 Curcuna (2+3+2+3)	8.3
12/8 Bileşik Aksak Usulü (3+3+3+3)	16.6

Tablo 2 incelendiğinde; Hicaz makamındaki Şanlıurfa halk ezgilerinin %49.8'i 4/4'lük Sofyan Usulü, %8.3' ü 9/8'lik Aksak Usulü, %16.6' sı 10/8 Aksak Semai usulü,%8.3' ü 10/8 Curcuna usulü,%16.6' sı Bileşik Aksak usulü olan ritmik yapılardan oluşmaktadır.

T R T MÜZİK DİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No: 45
İNCELEME TARİHİ : 28. 1. 1973
2. İNCELEME TARİHİ : 1990
YÖRE
ŞANLIURFA
KAYNAK KİŞİ
MAHMUT GÜZELÖZ
SÜRE 72

ALAYDIM ELİN ELİME

DERLEYEN
MEHMET ÖZBEK
DERLEME TARİHİ
1963
NOTALAYAN
MEHMET ÖZBEK

(SAZ - - - - -)

1

2

A LAY DIM E LİN
BA ŞI NA ÖRT MÜŞ

E Lİ ME A LAY DIM E LİN
VA LA LAR BA ŞI NA ÖRT MÜŞ

E Lİ ME VA RAY DIM BA BAN
VA LA LAR YÜ RE ĞİM BA ŞI

E Vİ NE VA RAY DIM BA BAN
PA RA NE LAR YÜ RE ĞİM BA ŞI

E Vİ NE KUR BA NAM DU DU
PA RA NE LAR KOR HA RAM SE Nİ

DI Lİ NE KUR BA NAM DU DU
A LA LAR KOR HA RAM SE Nİ

-2-
ALAYDIM ELİN ELİME

Dİ LI NE KUR BA NI NO LAM
A LA LAR KUR BA NI NO LAM

YÂR SE NİN HAY RA NI NO LAM
YÂR SE NİN HAY RA NI NO LAM

YÂR SE NİN YÂR SE NİN

BİRİKTİRİK

ALAYDIM ELİN ELİME
YARAYDIM BABAN EVİNE
KURBANAM DUDU DİLİNE

KURBANIN OLAM YÂR SENİN
HAYRANIN OLAM YÂR SENİN

BAŞINA ÖRTMÜŞ VALALAR
YÜREĞİM BAŞI PARALAR
KORHARAM SENİ ALALAR

KURBANIN OLAM YÂR SENİN
HAYRANIN OLAM YÂR SENİN

VALA : İpekli baş örtüsü, krep
KORHARAM : Korkarım
PARALAR : Parçaları

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyân usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, hüseyinde kürdî asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2256
İNCELEME TARİHİ: 21.6.1994
YÖRESİ
SANKIURFA

ARZUHAL İÇİN SULTANA GELDİM
(KÜDDUSİ' DEN)

DERLEYEN
MEHMET ÖZBEK

DERLEME TARİHİ
-1987-

KORUYA ALAN
MEHMET ÖZBEK

40

AR ZU HAL İ Cİ N SU L TA NA
GE L Dİ M SA İ LEM LUT FU N
İ H SA NA GE L Dİ M SA İ LEM LU T
FU N İ H SA NA GE L Dİ M
KAN LU YA Şİ LE AR ZU HAL YA Z
Dİ M KAN LU YA Şİ LE
A R ZU HAL YA Z Dİ M OL ŞE HİN ŞA
HA E MA NE MA N SU N MA YA GE L Dİ M
O L ŞE HİN ŞA HA E MA NE MA N SU N MA YA GE L

3-
DERD.İ PIRAKA DERMAN ARARIM
BEN OL TABİBE DERMANA GELDİM
5-
BOYNUMA TAKTIN TABLAY.İ ASKI
SATMAYA ANI ALANA GELDİM

1-
ARZUHAL İÇİN SULTANA GELDİM
SAYILM LUTPUN İHSANA GELDİM
4-
CAN KULAĞIYLA HUSNÜNÜ DUYDUM
SEM J CEMALE PERVANE GELDİM
7-
SİRR.İ SEMA.İ DUYUNCA RUHUM
Bİ. KARAR OLUP DÖNMEME GELDİM
9-
BENDİLEK EYLER CÜMLE MEVCUDAT
BEN DE KULLUĞA SULTANA GELDİM

2-
KANLI VAS İLE ARZUHAL YAZDIM
OL SEHİNŞARA SUNMAYA GELDİM
8-
BİLDİM Kİ VARLIK PERDEDİR HAKKA
REF EDİP ANI CANANA GELDİM
6-
GÖNLÜM MÜLEVVES OLDU KESRETİLE
BAHR.İ VAHDETTE YÜZMEYE GELDİ
10-
DER Kİ KÜDDUSİ ELHAMDÜLİLLAH
GEÇTİM SİYADAN YEZDANA GELDİM.

İncelenen eserin usulü 10/8(3+2+2+3) aksak semai usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nevada buselik ve dik kürdî de çeşniz asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2262
İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ:
URFA

KİMDEN ALINDIĞI:
CEMİL ÇANKAT
SÜRESİ:

BAĞDA GÜLLER AÇIYOR

DERLEYEN:
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:
M. SARISOZEN

BAĞDA GÜLLER AÇIYOR
GÜLÜM BENDEN KAÇIYOR
GÜLLÜM HARMANI GEZER
YÜREĞİM DE ACIYOR

KA
YA

ÇI YOR GÜLÜM HAR MA NI GE ZER
RI SI YİRİMİ Sİ NE BA SIN CA

YÜ RE GİM DE A ÇI YOR A MAN NAM MAN
OL DU E FE KA RI Sİ " " " "

BAĞ DA GÜL ŞA KI RI ŞA KIR BAĞ DA GÜL
" " " " " " " " " " " "

Bİ RA ZA ÇIK BE Ri YE HAR MAN LIK DAN
" " " " " " " " " " " "

GE Ri YE

I II

-1-
BAĞDA GÜLLER AÇIYOR
GÜLÜM BENDEN KAÇIYOR
GÜLLÜM HARMANI GEZER
YÜREĞİM DE ACIYOR

Boş : AMAN AMAN BAĞDA GÜL
SAKIR SAKIR BAĞDA GÜL
BIRAZCIK BERTYE
HARMANLIKTAN GERIYE

-2-
BAĞDA GÜLLÜN SARISI
GELDI GECE YARISI
YİRİMİNE BASINCA
OLDU EFE KARISI

-Boş-

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyan usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, dik kürdide çeşnisiz asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2466
İNCELEME TARİHİ: 21. 6. 1984

YÖRESİ
SANLIURFA
KİMDEN ALINDIĞI
AHMET ÜZÜNGÖL

SÜRESİ:
J = 96

BEN BİR YAKUP İDİM KENDİ HALIMDA

DERLEYEN
MEHMET ÖZBEK

DERLEME TARİHİ
1987

NOTAYA ALAN
MEHMET ÖZBEK

Söz.....

BEN BİR YA KU
BI Dİ M KE N Dİ HA LIM
DA BEN BİR YA KU BI
Dİ M KE N Dİ HA LIM DA
MEV LA MIN KE LA MI VAR Dİ R Dİ LIM
DE MEV LA MIN KE LA MI
VAR Dİ Dİ LIM DE YU SU FU KAY
BE T Tİ M KEN A L E LİN DE

BEN BİR YAKUP (DİM KENDİ HALIMA
1 Sayfa -3)

KIRK A R Şİ N KUY DA N YU SU FU ÇI
KA R DI KIRK AR Şİ N KUY DAN
KE REM KA Nİ KI L DI MI
SI RA SUL TA N
KE REM KA Nİ KI L DI MI SI
RA SUL TA N
AĞ LAR YA KUB A Ğ LA R YU SU
PUM DE YU GİT Tİ DE GEL
ME Dİ VAH YAV RU M DE YU

BEN BİR YAKUP DİM KENDİ HALIMDA
MEVLANIN KELAMI VARDI DİLİMDE
YUSUF'U KAYBETTİM KENAN İLİNDE
Bağlantı. AĞLAR YAKUP AĞLAR YUSUF'UM DEYU
GİTTİ DE GELMEDİ VAH YAVRUM DEYU

YUSUF'UM HOCADA OKUMAZ OLDU
ONUN BÜLBÜL DİLİ SAKMAZ OLDU
ALNINDAKİ NURU BERK URMUZ OLDU
Bağlantı.

BİR BEZİRGAN GELDİ ÜÇ AYLIK YOLDAN
YUSUF'U ÇIKARDI KIRK ARŞİN KUYDAN
KEREM KANI KILDI MİSİR'A SULTAN
Bağlantı.

YUSUF'U GÖTÜRDÜLER ÖLÜM KASTINE
ATTILAR KUYUYA BASI ÜSTİNE
İHLAS LE ÇIKTI SUYUN ÜSTÜNE
Bağlantı.

CEM OLUP GELDİLER KENANIN KURDU
BİZ YEMEDİK DİYE İÇTİLER ANDI
YAKUP'UN FERİYADI ARŞA DAYANDI
Bağlantı.

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyan usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, dik kürdîde çeşnisiz asma kalış, hüseyinde rast asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAPINLARI
THM REPERTUAR 91RA No-482
İNCELEME TARİHİ 22.11.1973

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ

DERLEME TARİHİ

URFA

KİMDEN ALINDIĞI

BÜLBÜL'ÜN GÖĞSÜ AL OLUR

MEHMET TOPTAN

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

SÜRE

SAZ

BÜLBÜLÜN GÖĞSÜ A LO LU

R BÜLBÜLÜN GÖĞSÜ A LO LU R GER DAN DA ÇİFT TE

HA LO LU RA MAN GER DAN DA ÇİFT TE

HA LO LU RA MAN BÜLBÜLÜN BİR AY

LA LO LU RBÜLBÜLÜN BİR AY LA LO LU

R GÜ LA CİL Mİ Ş GÜL FA MA GEL GE LA

MAN BU MECLİSİ İRFANA NA GE LA MAN

1
BÜLBÜLÜN GÖĞSÜ AL OLUR
GERDANDA ÇİFT HAL OLUR AMAN
BÜLBÜL ON BİR AY LAL OLUR
BAĞLANTI
GÜL ADILMIS GÜLFAMA GEL (gel aman)
BU MECLİSİ İRFANA GEL (gel aman)

2
BÜLBÜL BİR KÜÇÜK KUSTUR
SEHER ÖTÜŞÜ NE HOSTUR
BÜLBÜL ON BİR AY SERHOSTUR
BAĞLANTI.

3
BÜLBÜL DALDAN DALA SEKER
GÖZ YAŞLARIN GÜLE DOKER
BÜLBÜL ON BİR AY AH ÇEKER
BAĞLANTI.

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyan usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, hüseyinde kürdi dörtlüsü ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 3810
İNCELEME TARİHİ : 11. 11. 1992

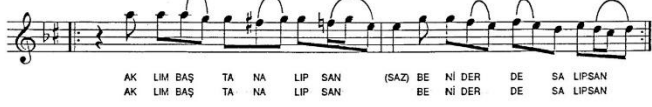
YÖRE
ŞANLIURFA
KAYNAK KİŞİ
ABDULLAH BALAK
SÜRE : 80

DERLEYEN
ABDULLAH BALAK

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
ALTAN DEMİREL

DAĞIDIR YÂR DAĞIDIR

DAĞIDIR YÂR DAĞIDIR
SİNEMDE YAR DAĞIDIR
BAŞIMDA GAM YUKAŞI
DAĞITSA YÂR DAĞIDIR
AKLIM BAŞTAN ALIP SAN
BENİ DERDE SALIP SAN
AŞK ODUYLA YAKIP SAN
GEL BENİM ŞEHLA GÖZLÜM

GÜL BENZİM SARARIP TI
TALHİM KARARIP TI
BİR PARÇA AKLİM VARDI
ONU DA YÂR ALIPTI
AKLİM BAŞTAN ALIP SAN
BENİ DERDE SALIP SAN
AŞK ODUYLA YAKIP SAN
GEL BENİM ŞEHLA GÖZLÜM

URFALTYAM YORĞUNAM
GÖLLER GİBİ DURĞUNAM
O ŞEHLA GÖZLERİYE
ÇOK EZELDEN VURĞUNAM
AKLİM BAŞTAN ALIP SAN
BENİ DERDE SALIP SAN
AŞK ODUYLA YAKIP SAN
GEL BENİM ŞEHLA GÖZLÜM

İncelenen eserin usulü 12/8(3+3+3+3) bileşik aksak usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, dik kürdide çeşnisiz asma kalış, hüseyinde kürdi dörtlüsü ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TMM REPERTUAR SIRA No: 678
İNCELEME TARİHİ: 15.3.1974

YÖRESİ
URFA

KİMDEN ALINDIĞI
MAHRUT GÜZELGÖZ, BAKIR YURTSEVER-
ABDURRAHMAN SAVAŞAN ve
AZİZ ÇEKİRGE

SÜRESİ

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ
.22.4.1951

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

EL ZANNEDER BEN DELİYEM

EL ZAN NE DE R BEN DE Lİ
GÜ Lİ DİM SA RAR DİM SO L

YEM A MA NAM MAN DOST BA ĞI Nİ N
DUM A MA NAM MAN YA NA YA NA

BÜ L BÜ LÜ YEM BE NO YA
BEN KÜ LÖ L DUM DER MAN SİZ

Rİ N MEV TU Nİ YEM A MA
DE R DE DÜ ŞÖ L DUM A MA

NAM MAN GÖ NÜ L SA B RE Y
NAM MAN GÖ NÜ L SA B RE Y

LE SA B RE Y LE MEV LÂ Nİ N
LE SA B RE Y LE MEV LÂ Nİ N

MU RA Dİ BÖ Y LE
MU RA Dİ BÖ Y LE

— 1 —

EL ZANNEDER BEN DELİYEM (Aman aman)
DOST BAĞININ BULBULİYEM
BEN O YARIN MEHTONİYEM (Aman aman)
Bağlantı- GÖNÜL SABREYLE SABREYLE
MEVLÂNIN MURADI BÖYLE

— 2 —

GÜLİDİM SARARDIM SOLDUM (Aman aman)
YANA YANA BEN KÜL OLDUM
DERMANSİZ DERDE DÜŞ ÖLDÜM (Aman aman)
Bağlantı

İncelenen eserin usulü 9/8(2+2+2+3) aksak usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, dik kürdide çeşnisiz asma kalış, hüseyinde rast asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No. 2292
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
URFA
KİMDEN ALINDIĞI
BAKIR YURTSEVER
SÜRESİ :

DERLEYEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN

GARİP BİR KUŞTU GÖNLÜM YAR

(Saz.....)

GA RİP BİR KUŞ DU GÖN LÜM YAR E Lİ M DEN UÇ
DU GÖ N LÜM SA ÇI NIN TEL LE Rİ NE VAY
KA Pİ L Dİ DÜŞ DÜ GÖN LÜM A MA
N A MA N A MA N
HA Lİ M YA MA N VA Y

- 1 -
GARİP BİR KUSTU GÖNLÜM YAR
ELİNDEN UÇTU GÖNLÜM
SACININ TELLERİNE LOY
KAPILDI DÜSTÜ GÖNLÜM
AMAN ANAN AMAN
Bağlantı: HALİM YAMA N VAY

- 2 -
BEKLERİM ERKEN SENİ YAR
GÜLLER AÇARKEN SENİ
GEL GİDELİM BAĞÇEYE LOY
SEN GÜ KOKLA BEN SENİ
Bağlantı.

- 3 -
SUYA DÜŞTÜ GÜLLÜMÜZ YAR
ÖTMÜYOR BÜLBÜLÜMÜZ
BİR KURU SUDA YÜZÜNDEN
ZAVA GETTİ ÖMRÜMÜZ.
Bağlantı.

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyan usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, dik kürdîde çeşnisiz asma kalış, hüseyinde rast asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1587
İNCELEME TARİHİ: 24.5.1977

DERLEYEN

YÖRESİ
URFA

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI

GECELER YARIM OLDU

NOTAYA ALAN

SÜRESİ:

—1—

GECELER YARIM OLDU AMAN AMAN GARİBEM
AĞLAMAK KÂRİM OLDU ANAM ANAM GARİBEM
HER DERTTEN YIKILMAZDIM AMAN ANAM GARİBEM
SEBEBİM ZALİM OLDU ANAM ANAM GARİBEM

—2—

BAYRAM GELMİŞ NEYİME AMAN AMAN GARİBEM
KAN DAMLAR YÜREĞİME ANAM ANAM GARİBEM
YARALARIM SIZLIYOR AMAN AMAN GARİBEM
DOKTOR BENİM NEYİME ANAM ANAM GARİBEM

İncelenen eserin usulü 4/4(2+2) sofyân usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, hüseyinde rast asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1586
İNCELEME TARİHİ: 24.5.1977
YÖRESİ:
URFA
KİMDEN ALINDIĞI:
BEDİR ÇAĞLAYAN
SÜRESİ:

DERLEYEN:
YÜCEL PAŞMAKCI

DERLEME TARİHİ:
19. 11. 1968

NOTAYA ALAN:
YÜCEL PAŞMAKCI

GETİRİN HAKO'YU

(-GELİN HAVASI-)

GE Tİ RİN HA KO YU GEY Dİ RİN SA KO YU
GE Tİ RİN E LE Gİ GEY Dİ RİN YE LE Gİ

GE Tİ RİN HA KO YU GEY Dİ RİN SA KO YU
GE Tİ RİN E LE Gİ GEY Dİ RİN YE LE Gİ

MÜ BA RE KOL SU NA KIR VE YEN Gİ DE GÜ VE Vİ
MÜ BA RE KOL SU NA KIR VE GE LİN LE GÜ VE Vİ

- 1 -
GETİRİN HAKOYU GEYDİRİN SAKOYU
MÜBAREK OLSUN A KİRVE YENGİDE GÜVEYİ

- 2 -
GETİRİN ELEĞİ GEYDİRİN YELEĞİ
MÜBAREK OLSUN A KİRVE GELİNLE GÜVEYİ

İncelenen eserin usulü 12/8(3+3+3+3) bileşik aksak usulüdür. Genellikle düğâhta hicaz tam karar, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, dik kürdide çeşnisiz asma kalış, hüseyinde rast asma kalış ve nevada buselik asma kalış geçkileri kullanılmıştır.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TMM REPERTUAR SIRA No: 1090
İNCELEME TARİHİ : 16-6-1975

YÖRESİ
URFA
KİMDEN ALINDIĞI
HİLMİ ERSOY
SÜRESİ :

HARMAN YERİ SÜRSELER

DERLEYEN
M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

— 1 —
HARMAN YERİ SÜRSELER
YERİNE GÜL EKŞİLER
BAHTILI KIZ BAŞINA
SEVDİĞİNE VERSELER
— 2 —
HARMAN YERİ YAŞ YERİ
YAVAS YÖRÜ HOŞ YÖRÜ
GEL BERABER GEZELİM
SEVOĞİM GİTME GERİ
OY SANEM VUY SANEM
ESMER GADAY BEN ALIM
OY SANEM VUY SANEM
ESMER GADAY BEN ALIM.
OY SANEM VUY SANEM
ESMER GADAY BEN ALIM.
OY SANEM VUY SANEM
ESMER GADAY BEN ALIM.

İncelenen eserin usulü 10/8(2+3+2+3) curcuna usulüdür. Eser hüseynde uşşak ile başlamış, yine hüseynde kürdi çeşnisi göstermiş, dik kürdide çeşnisiz kalışlar yapmış ve nevada buselik asma kalışlar yaparak dügahta hicaz ile bitmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Şanlıurfa'ya ait hicaz makamındaki halk ezgileri, makam ve ritmik yapı açısından incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Şanlıurfa Halk ezgilerinin makamsal yapılarında "dügahta hicaz tam karar, hüseynde kürdî asma kalış, nevada buselik asma kalış, dik kürdî de çeşnisiz asma kalış, nim hicazda çeşnisiz asma kalış, hüseynde rast asma kalış" makamlarının çoğunlukla, "hüseynde uşşak ve hüseynde kürdi çeşnileri" nadiren bulunmaktadır. Aynı ezgilerin ritmik yapıları incelendiğinde ilde, 4/4'lik ezgilerin %49.8' ini, 9/8' lik ezgilerin %8.3' ünü, 10/8' lik Curcuna usulünün %8.3' ünü, 10/8'lik aksak semai usulünün %16.6' sını, 12/8' lik ezgilerin ise %16.6' sını oluşturduğu söylenebilir. Dolayısıyla Şanlıurfa Halk ezgilerinin büyük oranda, neredeyse yarısının 4/4 lük sofyan usulü (%49.8) olduğu görülmüştür. Bu ritmik yapıdan sonra neredeyse bu oranın üçte biri oranında 10/8 lik (%16.6) Aksak Semai ve 12/8 lik (%16.6) Bileşik Aksak usulü takip etmektedir. 9/8 lik Aksak (%8.3) ve 10/8 lik Curcuna (%8.3) usullerinin ise en az tercih edilen usuller olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada Şanlıurfa'nın hicaz makamındaki halk ezgileri, makam ve ritmik yapı özellikleri açısından analiz edilmiş ve TRT Türk halk müziği Repertuarı taranarak bölgeye özgü hicaz makamındaki belirli halk ezgileri için repertuar oluşturulmuştur. Bu çalışma, ülkemizin zengin kültürel yapısını dikkate alarak diğer bölgeler için benzer çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, Şanlıurfa'nın tarihi göz önüne alındığında, bu çalışmanın daha da genişletilerek halk kültürünün tüm alanlarının ele alınması, tarihte gizli kalmış ya da araştırılmamış konuların aydınlatılması ve ülke kültür mirasına katkı sağlaması açısından önemlidir. Sonuç olarak, bu çalışma ile oluşturulan

sınıflandırılmış repertuarlar yazılı ve dijital kaynaklarla kayıt altına alınarak gelecek nesillere aktarılması önerilmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Akbıyık, A., Kürkçüoğlu, S. (1990). Folklor (Halkbilim) ve Şanlıurfa. Şurhoy Yayınları.

Eroğlu, T. (2017). "Türk Halk Müziğinin Türkiye'deki Coğrafi Bölgelere Göre Temel Özellikleri Bakımından İncelenmesi" Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 41, s.522-523

Gerçek, H.İ. (2023). *Türk Musikisinde Makam Bilgisi ve Tatbikat*. Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım Tic.Ltd.Şti.

Nacakcı, Z. (2007). *Halk Ezgilerine Dayalı Viyola Albümü*. Bilge Mat.

Nacakcı, Z. (2012). "Burdur Yöresi Halk Oyunları Ezgileri ve Müzikal Özellikleri". 1. Uluslararası Halk Oyunları Kongresi.

Uçan, A., 2000, *Türk Müzik Kültürü*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s. 48.

Yıldızkaya, Ö. F. (2006). *Emirdağ Türküleri*. Analiz Matbaacılık Ltd. Şti. İzmir

İnternet Kaynakları

Hicaz makamı dizisi, Erişim Tarihi 20.02.2024

<http://adanamusikidernegi.com/?pnum=343&pt=8%29+Hicaz+Makam%C4%B1>

Şanlıurfa Tarihi, Erişim Tarihi: 17.05.2023 <https://www.urfaflash.com/haber/3512/cig-kofte-tatmadan-harrani-gormeden-donmeyin.html>

Hicaz Makamı, Erişim Tarihi: 20.02.2024